

ОТЗЫВ

научного консультанта Муканова Малика Флоберовича на докторскую диссертацию Досжанова Бауыржана Таттибековича «Казахское монументально-декоративное искусство гобелена: модели традиционного и инновационного развития», представленную на соискание степени доктора философии PhD по специальности «6D041700 – Декоративное искусство»

Диссертационная работа Досжанова Бауыржана Таттибековича посвящена исследованию развития искусства современного монументально-декоративного гобелена Казахстана от периода зарождения, к которому автор относит самобытные монументальные произведения основателя казахской национальной школы гобелена – Курасбека Тыныбекова и до масштабных по содержанию и формату гобеленов художников-монументалистов современного поколения. Так же, в своем исследовании, Досжанов Бауыржан рассматривает ретроспективу развития искусства монументально-декоративного гобелена, подробно анализируя историко-культурологические и технологические особенности формирования и эволюции этого вида изобразительного искусства. Такой комплексный научный подход со стороны автора исследования к пониманию видимых и скрытых художественных процессов искусства современного казахского монументально-декоративного гобелена, считаю грамотным. Поскольку, в отрыве от контекста, без раскрытия данного аспекта исследования, без понимания художественно-эстетических и технологических задач, которые решало искусство средневековой шпалеры, возрожденное Жаном Люрса искусство гобелена и, наконец, искусство монументального гобелена советского периода, невозможно научно рассматривать и анализировать творчество казахских художников, создающих авторские произведения монументально-декоративного искусства гобелена.

Для достижения поставленных в исследовании целей автор базируется на интегральной методологии, преобладающей системный исследовательский подход с использованием следующих методов анализа произведений искусства монументально-декоративного гобелена как зарубежных художников, так и художников казахской национальной школы: историко-искусствоведческого, философско-искусствоведческого, компаративистского и культурологического. Фактологической базой исследования являются оригиналы, фотографии и репродукции произведений зарубежных и казахстанских художников, а также исторические и искусствоведческие публикации, изданные в Казахстане, России, Франции, Венгрии и других странах мира.

Актуальность исследования, в первую очередь, определяется тем фактом, что в отечественном искусствоведении пока не существует фундаментального научного труда на казахском языке, посвященного искусству национальной школы казахского гобелена в целом, и искусству современного казахского монументально-декоративного гобелена в

частности. Во-вторых, в исследовании автор затрагивает тему трансформации роли монументально-декоративного гобелена в современной архитектурной среде, анализируя тенденции и художественно-технологические проблемные аспекты, характерные этому виду изобразительного искусства в наши дни.

Привлекая комплексные качества интегральной методологии, учитывающей современные подходы к пониманию такого полифункционального вида искусства как монументально-декоративный гобелен (поскольку он совмещает в себе, или другими словами синтезирует, такие виды как дизайн, архитектура, прикладное и изобразительное искусство), автор получает ряд выводов и результатов, отвечающих критериям **научной новизны** диссертационного исследования: 1) показано формирование и значение монументального гобелена в современном изобразительном искусстве Казахстана; 2) предложено рассматривать современный казахский монументальный гобелен не как форму художественного текстиля, представляющего один из видов традиционного прикладного искусства, а как явление искусства, развивающееся в монументальных формах и масштабах; 3) обоснован тезис о том, что изобразительно-пластические идеи и художественные концепции в искусстве современного монументально-декоративного гобелена Казахстана являются отражением общих культурологических и эстетических моделей мировой системы искусств второй половины XX века и начала XXI века; 4) на формирование казахской школы монументально-декоративного гобелена оказало неоспоримое влияние сюжетно-изобразительная эстетика и творчество зарубежных мастеров художественного текстиля; 5) на основе научного анализа взаимодействия монументально-декоративного гобелена с искусством художественного оформления интерьера обосновано положение о том, что современный монументально-декоративный гобелен – сложный полифункциональный вид текстильного искусства, способный синтезировать различные художественные методы и средства сюжетно-изобразительной пластики.

Несомненно, что на выбор темы научного исследования Б. Досжановым оказал влияние его богатый практический опыт по работе над созданием масштабных монументально-декоративных гобеленов. Его произведения, созданные в технике ручного ткачества, характеризуют Б. Досжанова как вдумчивого, состоявшегося художника, с узнаваемым авторским почерком и оригинальными композиционными решениями. Являясь многократным дипломантом республиканских и зарубежных творческих конкурсов и триеннале современного гобелена (в основном российских триеннале, в которых участвуют гобелены только классического направления, содержащие сюжетную и образно-символическую трактовку в решении темы произведения), автор диссертации лично знаком со многими зарубежными мастерами художественного текстиля. Этот факт, в свою очередь, убеждает в том, что Б. Досжанов близок к проблемам искусства современного казахстанского монументально-декоративного гобелена, беспрестанно

соприкасается с ними в ходе творческой деятельности и данным научным исследованием теоретически их обосновывает и пытается найти возможности для решения.

Выводы и результаты проведенной соискателем работы несомненно будут способствовать развитию искусствоведческой казахстанской науки в целом, и искусству современного монументально-декоративного гобелена в частности. В то же время, полученные результаты проведенной исследовательской работы имеют предпосылку для проведения дальнейших научно-искусствоведческих изысканий в этой области казахстанского изобразительного искусства. В связи с этим, имеется пожелание автору на будущее продолжить тему исследования и добавить аналитические материалы по тенденциям развития относительно нового зарубежного направления монументального гобелена - «fiber art» (в переводе с англ. - искусство художественного текстиля), которое повсеместно вытесняет монументально-декоративный гобелен в его классическом понимании. В этом случае картина художественно-эстетической культуры в области современного монументального гобелена стала бы более полной и целостной и не была бы ограничена рамками казахстанского искусства.

Таким образом, представленная диссертация Б. Т. Досжанова «Искусство казахского монументально-декоративного гобелена: традиции и инновационные модели развития» (Қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері: дәстүрлер мен инновациялық даму модельдері), является целостным и логически завершенным трудом, в котором получены новые в научно-теоретическом и практическом отношении результаты, а ее автор заслуживает присуждение ему искомой ученой степени доктора PhD по специальности 6D041700 - Декоративное искусство.

НАУЧНЫЙ КОНСУЛЬТАНТ:

доктор PhD искусствоведения,
доцент кафедры «Изящных искусств»
КазНАИ имени Темирбека Жургенова

 Муқанов М. Ф.

Досжанов Бауыржан Тәттібекұлының
«Қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері: дәстүрлі және инновациялық
даму модельдері» тақырыбындағы «6D041700 – Сәндік өнер» мамандығы
бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған
докторлық диссертациясына ғылыми кеңесші
Муканов Малик Флоберовичтің
ПІКІРІ

Досжанов Бауыржан Тәттібекұлының диссертациялық жұмысы Қазақстанның қазіргі монументалды-сәндік гобелен өнерінің даму кезеңдерін зерттеуге арналған. Автор қазақ гобелен өнерінің ұлттық мектебінің негізін қалаушы – Құрасбек Тыныбековтың бірегей монументалды туындыларынан бастап, қазіргі буын монументалист-суретшілерінің мазмұн мен формат жағынан ауқымды гобелендеріне дейінгі кезеңдердің даму мәселелерін зерттейді. Сонымен бірге өз зерттеуінде Досжанов Бауыржан монументалды-сәндік гобелен өнерінің даму ретроспективасын қарастырып, бұл бейнелеу өнерінің қалыптасуы мен эволюциясындағы тарихи-мәдени және технологиялық ерекшеліктерін егжей-тегжейлі талдайды. Автордың қазіргі қазақ монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі айқын және жасырын көркемдік үдерістерді түсінуге бағытталған кешенді ғылыми әдістемесі өте сауатты деп санаймын. Өйткені, аталған аспектілерді ашпай, контекстен тыс көзқараста ортағасырлық шпалердың көркемдік-эстетикалық және технологиялық міндеттерін түсінбей, Жан Люрс қайта жаңғыртқан гобелен өнерін, кеңестік кезеңдегі монументалды гобелен өнерін, жалпы қазақ суретшілерінің монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі авторлық шығармаларын ғылыми тұрғыдан қарастырып, талдау мүмкін емес.

Зерттеу мақсаттарына жету үшін автор жүйелі зерттеу тәсілін қамтитын интегралды әдістемеге сүйеніп, шетелдің монументалды-сәндік және қазақ ұлттық гобелен мектебінің туындыларын тарихи-өнертанушылық, философиялық-өнертанушылық, компаративистика және мәдениеттану тұрғысынан талдау әдістерін қолданады. Зерттеудің дереккөзін шетел және қазақстандық суретшілердің түпнұсқа туындылары, фотосуреттер мен репродукциялар, сондай-ақ Қазақстан, Ресей, Франция, Венгрия және басқа елдерде жарық көрген тарихи және өнертанушылық басылымдар құрайды.

Зерттеудің өзектілігі, ең алдымен, отандық өнертануында жалпы қазақ гобелен өнерінің ұлттық мектебі туралы және соның ішінде заманауи қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері туралы қазақ тілінде іргелі ғылыми еңбектің болмауымен айқындалады. Екіншіден, автор қазіргі заманғы архитектуралық ортадағы монументалды-сәндік гобелен рөлінің трансформациясы тақырыбын қозғайды және осы бейнелеу өнерінің қазіргі кездегі үрдістері мен көркемдік-технологиялық мәселелерін талдайды.

Қазіргі заманғы монументалды-сәндік гобелен өнері сынды көпфункционалды өнерді түсінуге арналған интегралды әдістеменің кешенді артықшылықтарын пайдалана отырып (өйткені бұл өнер дизайн, сәулет өнері,

қолданбалы және бейнелеу өнерін біріктіреді), автор бірқатар **ғылыми жаңалықтарды** көрсететін қорытындылар мен нәтижелерге қол жеткізеді: 1) заманауи Қазақстан бейнелеу өнерінде монументалды гобеленнің қалыптасуы мен маңыздылығы көрсетілді; 2) қазіргі қазақ монументалды гобеленін дәстүрлі қолданбалы өнердің бір түрі ретінде емес, монументалды формада және ауқымда дамып келе жатқан өнер құбылысы ретінде қарастыру ұсынылды; 3) заманауи қазақ монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі бейнелеу-пластикалық идеялар мен көркемдік тұжырымдамалар ХХ ғасырдың екінші жартысы мен ХХІ ғасырдың басындағы жаһандық өнер жүйесіндегі жалпы мәдени және эстетикалық модельдерді бейнелейтіндігі дәлелденді; 4) қазақ монументалды-сәндік гобелен мектебінің қалыптасуына шетелдік көркем тоқыма шеберлерінің сюжеттік-бейнелік эстетикасы мен шығармашылығы зор ықпал етті; 5) монументалды-сәндік гобеленнің интерьер өнерімен өзара байланысын ғылыми талдау негізінде заманауи монументалды-сәндік гобеленнің әртүрлі көркемдік әдістер мен бейнелеу пластикасының сюжеттік құралдарын біріктіре алатын күрделі көпфункционалды тоқыма өнер түрі екені дәлелденді.

Досжанов Бауыржанның ғылыми зерттеу тақырыбын таңдауға оның монументалды-сәндік гобелендерді жасаудағы мол тәжірибесі ықпал еткенін атап өткен жөн. Қолмен тоқылған техникада жасалған туындылары оны авторлық мәнері мен ерекше композициялық шешімдері бар терең ойлы, жетілген суретші ретінде сипаттайды. Диссертация авторы заманауи гобелен өнері бойынша республикалық және халықаралық шығармашылық байқаулар мен өнер триеннаделерінің (негізінен Ресей триеннаделері, оларда тек классикалық бағыттағы, сюжеті мен бейнелі-символикалық интерпретациясы бар гобелендер қатысады) алуан дүркін лауреаты, көптеген шетелдік көркем тоқыма шеберлерімен жеке таныс. Бұл жайт, өз кезегінде, Б. Досжановтың Қазақстанның заманауи монументалды-сәндік гобелен өнерінің мәселелеріне жақын екендігін, шығармашылық қызметі барысында үнемі осы мәселелермен бетпе-бет келіп, ғылыми зерттеу арқылы олардың теориялық негізін ұсынуға және шешу жолдарын іздеуге ұмтылатынын дәлелдейді.

Зерттеу жұмысы барысында қол жеткізілген нәтижелер жалпы қазақстандық өнертану ғылымының дамуына, соның ішінде заманауи монументалды-сәндік гобелен өнеріне ықпал ететіні сөзсіз. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері қазақстандық бейнелеу өнерінің осы саласында одан әрі ғылыми-өнертанушылық ізденістерін жүргізуге негіз болатынын анықтайды. Осыған орай, авторға болашақта зерттеу тақырыбын әрі қарай жалғастырып, монументалды гобеленнің классикалық түсінігіндегі монументалды-сәндік гобеленді әлем бойынша белсенді түрде ығыстырып жатқан «fiber art» (ағылш. тілінен аударғанда – көркем тоқыма өнері) атты жаңашыл бағыттың даму тенденциялары туралы аналитикалық материалдарды қосу ұсынылады. Бұл жағдайда қазіргі монументалды гобелен саласындағы көркем-эстетикалық мәдениет картинасы Қазақстан өнерінің шеңберімен шектелмей, одан толығырақ әрі тұтас болар еді.

Қорытындай келе, Досжанов Бауыржан Таттибековичтің «Қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері: дәстүрлі және инновациялық даму

модельдері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылыми-теориялық және практикалық тұрғыдан жаңа нәтижелерге қол жеткізген тұтас әрі логикалық жағынан аяқталған еңбек болып табылады және оның авторы «6D041700 – Сәндік өнер» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне лайық деп санаймын.

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІ:
өнертану докторы (PhD),
Темірбек Жүргенов атындағы
ҚазҰӨА «Көркемсурет»
кафедрасының доценті

Муканов М. Ф.

